

„A învăța să înveți”. Dimensiunea europeană

Laura DUMBRAVEANU

Institutul de Științe ale Educației București

Abstract

This article approaches present debates at the international level (the European Commission Untidier and DeSeCo Project of the OECD) regarding learning to learn competence and some concrete initiative developed starting from these debates.

1 Dimensiunea europeană

Atât la nivel european, cât și în cazul sistemelor educaționale naționale, problematica formării personalității elevului, respectiv a unor competențe de bază prin intermediul învățământului obligatoriu, este un subiect mult disputat și aflat încă în dezbateri.

Dintre toate competențele de bază, mai mult sau mai puțin posibil de format la nivelul unei discipline școlare¹, competența denumită generic „a învăța să înveți”

¹ În cazul sistemului de învățământ românesc, chiar și la nivelul unei arii curriculare.

presupune cele mai complexe abordări, nuanțate în funcție de specificul fiecărui sistem de învățământ european.

Dezvoltarea politicii comunitare privind coeziunea socială și economică, abordată distinct în cadrul Tratatului de la Amsterdam² a declanșat, în cadrul statelor membre ale Uniunii Europene, dar și în celelalte state ale continentului european, o serie de preocupări referitoare la mobilitate – în scopuri profesionale și de studii, la situația locurilor de muncă și a pieței muncii în general, cu toate riscurile semnalate la nivelul Uniunii Europene³, la problematica educației permanente și a celei efectuate pe tot parcursul vieții. Toate aceste probleme au generat o serie de reforme naționale, care au încercat să relaționeze cele două tendințe amintite anterior – formarea competențelor de bază prin intermediul învățământului obligatoriu și dezvoltarea unor cadre europene în calitate de orientări generale care să ajute dezvoltarea acestor reforme educaționale naționale.

Preocupările cele mai avansate privind abordarea și dezvoltarea problematicii competenței „a învăța să înveți” au fost semnalate în cadrul documentelor elaborate de Eurydice și cele elaborate de Organizația pentru dezvoltare economică și cooperare (Organization for Economic and Cooperation Development - OECD).

Toate aceste inițiative la nivel european au generat în sistemul de învățământ românesc noi direcții de reformă a educației – Strategia națională privind descentralizarea învățământului și Strategia națională referitoare la asigurarea calității în învățământul preuniversitar. Aceste tendințe se reflectă și în noile programe școlare (2003/ 2004) și se situează și la baza unor abordări novatoare de tipul: metode complementare de evaluare, raportarea la standarde curriculare de performanță, raportarea la obiectivele de evaluare elaborate, descriptorii de performanță și criteriile de notare pentru performanțele elevilor înscriși în clasa a VIII-a, produse elaborate în cadrul Serviciului Național de Evaluare și Examinare a Elevilor (SNEE).

---

² În special art. 149 și art. 150, care se referă și la educație.

³ Analizând diferite documente prezente pe site-ul Delegației Comisiei Europene la București, prin riscuri înțelegem: scăderea forței de muncă; îmbătrânirea populației; creșterea șomajului; scăderea numărului locurilor de muncă la nivelul Uniunii; dezinteresul manifest al tinerelor generații de a studia și a se specializa în deferite domenii, preponderent cele de natură tehnică și de a opta pentru angajarea în cercetare.

Inițiativa Eurydice/ Comisia Europeană

„A învăța să înveți” este o preocupare ce se regăsește în inițiativele și măsurile preconizate de Consiliul European de la Lisabona⁴. În acest cadru s-a pus problema semnării unui document care să facă referire la această dimensiune a politicii comunitare, și anume la coeziunea socială și economică în cadrul Uniunii Europene. Ca rezultat al acestei discuții a fost proiectat un document – Strategia de la Lisabona – care prevede ideea de formare a unor competențe de bază absolvenților de învățământ obligatoriu, din perspectiva asigurării mobilității, respectiv a recunoașterii diplomelor, la nivel european. *Dintre aceste competențe de bază*⁵ „a învăța să înveți” poate fi abordată dintr-o dublă perspectivă: ca un cumul de deprinderi și cunoștințe specifice, obținute prin intermediul parcurgerii de către elevi a mai multor discipline școlare; ca o competență generică, formată prin intermediul abordării interdisciplinare a mai multor teme, din mai multe domenii de cunoaștere. Acest lucru se reflectă nuanțat, în funcție de specificul fiecărui sistem național educațional, în cazul tuturor țărilor europene⁶. În sens generic, din perspectiva Comisiei Europene ea este surprinsă în diferite documente ca fiind o competență de bază, care odată dobândită asigură individului două oportunități sociale: adaptarea la schimbare (în orice domeniu al vieții cotidiene și în orice condiții), cât și siguranța unei bune informări din perspectiva dezvoltării unei viitoare „societăți a cunoașterii”.

În ultimul document aflat încă în dezbateri, elaborat de experți invitați de Comisia Europeană⁷ competența „a învăța să înveți” este definită ca reprezentând abilitatea de a organiza și de a persevera în activitatea de învățare, în sensul de a fi capabil să-ți organizezi singur acest proces, incluzând realizarea unui bun management al timpului personal și al informației cu care lucrezi, în cazul lucrului în grup, dar și pe cont propriu” (Parlamentul European, p.21). Acest fapt presupune

---

⁴ Ne referim aici la Concluziile Consiliului European de la Lisabona din decembrie 2000, care au făcut referire la ocuparea forței de muncă la nivelul Uniunii și au condus la elaborarea „Strategiei Lisabona”.

⁵ Lista competențelor cheie în varianta emisă de Comisia Europeană specifică următoarele competențe: abilități de a utiliza limba maternă; abilități de utilizare a limbilor străine; abilități de utilizare a cunoștințelor în domeniul matematicii și al științelor; abilități de utilizare ICT; abilități de interrelaționare socială și de dezvoltare a inițiativei civice; abilități în domeniul antreprenoriatului; abilități privind cultivarea identității culturale și de respect față de diferitele modalități de exprimare culturală; „a învăța să înveți”. Această ultimă competență are caracter transversal și se poate forma în paralel cu celelalte competențe.

⁶ A se consulta documentul cu abordarea comparativă

⁷ Ne referim la documentul “Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning”, European Parliament, Bruxelles, 6 December 2006.

o bună cunoaștere de sine – a propriilor nevoi de formare personală și profesională, dar și a particularităților individuale privind angajarea în procesul de învățare; identificarea posibilelor oportunități de învățare legate de tema de interes; abilitatea de a depăși obstacolele în sensul organizării unei învățări cu rezultate de succes în contexte de viață diverse și complexe.

Proiectul Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare

Inițiativa OECD cunoscută sub denumirea „Proiectul DeSeCo” presupune identificarea unor seturi de competențe care să fie dezvoltate în toate sistemele educaționale din țările membre OECD⁸. Astfel, aceste competențe își propun să îndeplinească diferite sarcini precum:

- Să contribuie la obținerea de valoare adăugată pentru societate și pentru dezvoltarea fiecărui individ în parte;
- Să ajute fiecare persoană să poată îndeplini anumite responsabilități în variatele contexte sociale în care aceasta va fi pusă;
- Să fie dezvoltate nu doar din punctul de vedere al specialiștilor în domeniul educației, ci mai ales din perspectiva dezvoltării personalității fiecărui individ al societății.

În sens generic, competența „a învăța să înveți” nu este specificată în sens direct și concret. Ea este însă prinsă în cadrul celor trei categorii de competențe dezvoltate în cadrul acestui proiect și anume:

a. *Acțiunea de tip autonom* – conturată pentru a putea cultiva și delimita propria identitate și pentru a stabili valori proprii în cadrul acestei lumi complexe; nevoia de a exersa drepturile și obligațiile pe care le cere o anumită societate în care trăiește individul; nevoia de a înțelege modalitățile diferite de organizare a mediului de viață și a modului de lucru al fiecăruia. Aceste competențe vizează: posibilitatea de a formula propriile planuri și proiecte personale de dezvoltare; posibilitatea de a aduce argumente pro și contra anumitor drepturi sociale; posibilitatea de a exprima interese personale și de a delimita și contura propriile limite și nevoi.

---

⁸ România nu are încă statut de membru, dar este în curs de aderare. În acest context, România participă – cu acordul și acceptul MEEdC_ în proiectele de cercetare dezvoltate la nivel internațional, de către această organizație.

b. *Utilizarea interactivă a instrumentelor de lucru* (limbaje de specialitate; informații; cunoștințe specializate dintr-un anumit domeniu de cunoaștere; noile tehnologii) pentru ca indivizii să fie capabili să țină pasul cu dezvoltarea/ evoluția și cu utilizarea noilor tehnologii; să se adapteze utilizarea tuturor acestor instrumente în scopuri personale și profesionale; să se păstreze dialogul cu lumea pentru a evita sentimentul de izolare.

c. *Interacțiunea în cadrul grupurilor eterogene* deoarece, ca indivizi, trebuie să interacționăm într-o diversitate de structuri pluri-sociale și să ne dezvoltăm abilitatea de a putea empatiza cu interlocutorii noștri. Această dimensiune se referă la competențe precum: abilitatea de a relaționa cu ceilalți; cultivarea învățării prin cooperare și a lucrului în echipă; rezolvarea de conflicte.

2 „A învăța să înveți” și oportunitățile de mobilitate în spațiul european

Din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, respectiv a educației permanente, competența „a învăța să înveți” propune dobândirea, prin diverse modalități, a numeroase cunoștințe în variate domenii de cunoaștere, formarea de deprinderi și priceperi aferente acestora, dar și obținerea unor calificări profesionale, pe baza acestor achiziții. Cu alte cuvinte, pentru a se putea integra pe piața muncii, elevul va avea nevoie să își dezvolte anumiți algoritmi de lucru care să cuprindă toate categoriile de achiziții prezentate anterior. În acest caz, „a învăța să înveți” presupune ca fiecare elev să își dezvolte până la absolvirea învățământului obligatoriu o bună cunoaștere de sine referitoare la strategiile de învățare preferate, prin care reușește să fie eficient, să-și poată defini propriile limite și constrângeri, dar și punctele tari personale, în legătură cu gradul de calificare profesională dezvoltat până la acel moment. În baza acestei cunoașteri, elevul ar trebui să fie capabil să poată identifica, selecta și opta diferite oportunități de angajare pe piața muncii sau de formare profesională.

Din perspectiva formării și dezvoltării inclusiv a competenței de „a învăța să înveți” s-au dezvoltat unele inițiative europene precum: „Programul eLearning”; „Proiectul Career Space”; „The European Computer Driving Licence” (E.C.D.L.,

adică programul privind posibilitatea obținerii permisului de utilizare a computerului, dezvoltat și în România).

***

Societatea de astăzi pune un accent tot mai mare pe provocările, din ce în ce mai multe și mai complexe, cu care se confruntă fiecare individ în parte. În acest context, domeniul educației se confruntă, în mod evident, cu noi provocări. Învățarea pe tot parcursul vieții, educația permanentă și provocările profesionale în sensul nevoii din ce în ce mai prezente pe piața muncii de formare, în sensul reconversiei profesionale, dinamizarea pieței muncii în contextul Uniunii Europene, au declanșat dezvoltarea unor inițiative europene de elaborare a unor seturi de competențe cheie care să fie formate oricărui absolvent de învățământ preuniversitar și universitar, din fiecare sistem de învățământ național. În egală măsură, în cadrul fiecărui sistem educațional european s-au dezvoltat reforme educaționale, remarcându-se măsuri precum: extinderea învățământului obligatoriu la 10 clase, debutul școlarității la 6 ani, proiectarea curriculumului pornind de la seturi de competențe generale, recunoașterea diplomelor – măsuri ce se întâlnesc în majoritatea sistemelor educaționale europene.

Competenței „a învăța să înveți”, deși studiată și abordată teoretic încă din 1970 la nivel european, i s-a acordat din ce în ce mai multă atenție cu precădere, doar începând cu anul 2000. Astfel, dintre aceste documente amintim: Strategia de la Lisabona (2000), Declarația de la Copenhaga privind recunoașterea diplomelor în învățământul vocațional și tehnic (2002), Procesul Bologna pentru recunoașterea diplomelor și a anilor de studiu la nivelul învățământului superior (1999-prezent).

Există, de asemenea, numeroase inițiative naționale și europene angajând analiza comparativă a situației din cadrul sistemelor de învățământ din majoritatea țărilor europene, în cadrul unor organizații internaționale precum: Eurydice, CEDEFOP.

În România se aplică toate inițiativele europene, acestea regăsindu-se în elaborarea programelor școlare, a planurilor de învățământ, a Curriculumului Național – cadru de referință. Deși aceste inițiative par a fi utile doar decidenților de politică educațională la nivel de Minister național al educației, al agențiilor naționale, respectiv al inspectoratelor școlare și a caselor corpului didactic, privind formarea profesională a personalului didactic sub forma învățării permanente, pe

tot parcursul vieții, acestea se adresează în egală măsură și profesorilor care lucrează la clasă cu elevii. Măsura în care acestea afectează lucrul la clasă efectiv, va fi prezentată pe parcursul lucrării, în cele ce urmează.

Bibliografie

- 1 *** *National Actions to Implement Lifelong Learning in Europe*, CEDEFOP & Eurydice, Bruxelles, 2001
- 2 *** *The Definition and Selection of Key Competencies – Executive Summary*, OECD, Bruxelles, 2005
- 3 *** *Key Competencies – Some International Comparisons*, în Policy and Research Bulletin, Scottish Qualifications Authority, Glasgow, 2003
- 4 *** *Key Competencies – A Developing Concept in General Compulsory Education*, Eurydice, Bruxelles, 2003
- 5 *** *Recommendation of the European Parliament and of the Council - On Key Competences for Lifelong Learning*, European Parliament, 6 December 2006, Bruxelles, 2006